

35 . Opațița | Comuna: or. Deta | Județ: Timiș | Punct: Călășturi | Anul: 2015

Anul: 2015

Cod RAN: 155476.01

Perioade: Preistorie, Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Preistorie, Epoca romană târzie, Epoca medievală timpurie, Epoca medievală târzie

Categorii sit: Apărare (construcții defensive), Religios, ritual și funerar

Autori: Ana Cristina Hamat, Alexandru Szentmiklosi, Dumitru Țeicu, Andrei Bălărie, Andrei Georgescu, Alexandru Hegy

Instituții: Muzeul Banatului Montan, Reșița, Muzeul Banatului, Timișoara, Muzeul Banatului Montan, Reșița, Muzeul Banatului, Timișoara, Muzeul Banatului, Timișoara, Universitatea de Vest, Timișoara

Raport

Localitatea actuală Opațița este situată în partea de sud a Banatului în câmpia joasă a Bârzavei, fiind situat la 4,4 km N de orașul Deta și face parte din structura urbană a acesteia.

Cercetarea arheologică sistematică a vizat punctul Călășturi, unde a fost identificată o biserică fortificată datată în epoca medievală. Fortificația – mânăstirea, este situată intravilan – la 0,45 km NE de biserica ortodoxă din Opațița, la 50 m NE de limita estică a localității și la 50 m N de versantul drept al pârâului Bârdeanca – afluent al râului Bârzava, pe un teren viran care este folosit în prezent ca și zonă de depozitare a deșeurilor menajere, situl având o suprafață de 108 mp. În jurul ruinelor bisericii, aflate la est de localitate se află necropolele medievale de epocă timpurie și de epocă medievală – sec. XI-XIII, situate în interiorul unei fortificații.

Din punct de vedere arheologic zona este bogată în obiective arheologice(41), alături de cele două puncte menționate mai există încă 2 puncte aflate în hotarul localității(42), ambele cu vestigii datate în epoca preistorică – cultura Coțofeni și epoca bronzului(43). Zona a fost cercetată sistematic de-a lungul timpului mai ales din punctul de vedere al vestigiilor medievale de către D. Țeicu(44). Biserica din Opațița este cunoscută din listele papale din anii 1333-1335. Parohia a fost consemnată în anul 1333 în arhidiaconatul de Caraș, iar în anii următori apare între parohiile din decanatul dintre Timiș și Bârzava. Un document din 10 noiembrie 1452 oferă informații despre biserica parohială din Opațița. Ea se afla la acel moment protejată împotriva incursiunilor turcești de un gard din lemn. Cercetările recente din campania arheologică din anii 2005 și 2008 de la Opațița au surprins elemente structurale ale unei fortificații de pământ și lemn, ce constau din două șanțuri de apărare și val de pământ și o palisadă dublă din lemn. În zonă, s-au cercetat și 34 de morminte aparținând unei necropole cu două etape de funcționare(45). În perioada dominației otomane, Deta și Opațița au făcut parte din sangeacul Timișoara, din nahia (unitate administrativ-teritorială mică) Ciacova și apare sub numele de Opatica Mala și Opatica Velica(46). La Marsigli în 1690-1700 apare ca așezare locuită sub denumirea de Opatica aflată în Districtul Bocșa(47). În conscripția din 1717 Deta nu apare, în schimb apare Opațița sub denumirea Hopatița aparținând districtului Ciacova și având 30 de case. Pe harta lui Mercy de la

1723-1725 este indicat toponimul Oppatiza, iar pe harta lui Griselini există satul Opaticza(48). De asemenea F. Milleker semnalează și el ruinele bisericii medievale(49).

În cadrul cercetării sistematice reluată în vara anului 2015 existau două mari obiective: investigarea noninvasivă a perimetrului fortificației și cercetarea laturii de nord a acesteia - identificarea din punct de vedere topografic precum și cercetarea din punct de vedere arheologic a unor noi complexe arheologice în zona menționată.

În campania anului 2015 a fost cercetată arheologic latura de nord a fortificației fiind descoperit un al doilea turn situat tot pe această latură după cel descoperit în campaniile anterioare. De asemenea cercetarea

noninvazivă a relevat urmele unor posibile construcții aflate la nord-est de fortificație, a turnului confirmat de cercetarea arheologică și a unor noi structuri aflate în interiorul fortificației.

Lucrările s-au desfășurat pe parcursul întregii luni august 2015, concentrându-se pe latura nordică a fortificației datorită faptului că latura sudică și estică a acesteia este în mare parte distrusă de către lucrările desfășurate pentru construirea cazematelor militare din anii 50'. Datorită existenței celor două obiective, lucrările s-au concentrat în două mari direcții: cercetările nonintruzive și cercetarea intruzivă a laturii nordice a fortificației. Cercetarea nonintruzivă a debutat cu o acțiune de igienizare a întregului spațiu. Datorită timpului limitat, cercetările s-au limitat la scanarea zonei estice a sistemului de fortificare, în zona vestică lucrările s-au extins pentru a putea surprinde dacă în această zonă există complexe arheologice, dar și a interiorului fortificației în zona nord-estică (acolo unde se bănuia existența unei porți). Pentru lucrări s-au folosit atât magnetometrul cu cesiu cât și prin metoda rezistivității electrice. Din fericire s-au confirmat posibile structuri de locuire în exteriorul fortificației în partea de est, un al doilea turn hexagonal aflat în vecinătatea S1 și de asemenea structuri de locuire din zid în interiorul fortificației în colțul de nord-est.

Cercetarea arheologică intruzivă s-a concentrat pe dezvelirea aproape a întregii laturi nordice a fortificației prin redeschiderea S1, S9, S11 și S12 (Pl. 1). În funcție de scanarea suprafeței dintre S1 și S9 și în funcție de rezultatele obținute după curățarea profilului estic al S9 a fost observată amprenta unui al doilea turn, fapt confirmat prin deschiderea S13 (10x 4,20 m) perpendiculară pe palisada fortificației. În S13 s-a excavat până la adâncimea de 0,30- 0,50 m, ajungându-se pe nivelul conturare al turnului, lucrările fiind oprite în această fază. Excavarea a fost făcută mecanic până la 0,20 m, deasupra structurilor palisadei și până la 0,40 m în interiorul fortificației datorită faptului că în această zonă exista un mal de pământ de la excavații anterioare. După aceea excavarea a continuat manual. S-a putut observa o structură de formă pentagonală arsă la roșu, în partea sudică a acesteia - în interiorul unei fortificații existând indiciile existenței unei intrări formată din două laturi înaintate față de corpul turnului.

După curățarea vechilor secțiuni s-a ajuns pe nivelul de construcție al palisadei de lemn, amprenta acesteia a rămas în pământul ars la roșu. Excavarea a fost făcută mecanizat până la 0,25 m pentru ca mai apoi să continue manual.

Odată cu descoperirea celui de-al doilea turn, latura de nord a fortificației beneficiază de o completare a informației. Sistemul de fortificare format din două șanțuri și două valuri de pământ este completat de o palisadă dublă din lemn(50) cu emplecton de pământ și întărită pe alocuri cu contramăsuri din lemn aflate între cele două tălpi ale palisadei.

Din păcate inventarul arheologic este foarte sărac (Pl. 2, 3), zona respectivă fiind înaltă a fost supusă atât eroziunii naturale cât și schimbărilor produse de om, prin urmare cei 0,25- 0,40 m de depunere de sol sunt în mare parte deranjați, materialul arheologic a fost găsit în mare parte în poziție secundară. Această poziție secundară se datorează atât eroziunii naturale, acțiunii omenești moderne cât și construirii fortificației. Astfel în solul excavat din val au apărut fragmente ceramice preistorice și o fibulă datată în perioada secolelor II- III p. Chr. De asemenea în S1, S9, S11 și S12, nu a fost găsit foarte mult material arheologic, acesta provenind aici doar din îndreptarea profilelor, având în vedere faptul că acestea au mai fost excavate.

Pentru viitor, ne propunem ca zona fortificației și așezării să fie cercetată sistematic pentru a lămurii problemele stratigrafice apărute în această campanie arheologică, mai ales zona turnului

2. Considerăm că cercetarea arheologică și implicit conservarea, protejarea și punerea în valoare a patrimoniului arheologic trebuie să implice într-o mare măsură comunitatea locală, prin urmare ne propunem să colaborăm cu ea pentru realizarea acestor obiective. Menționăm că materialul descoperit aici va fi restaurat și pus în valoare în cadrul unei expoziții tematice organizată de către colectivul de cercetare la sediul Muzeului Banatului Montan.

Note

- 41. Luca 2010, p. 185-186.

-
42. Cod RAN 155476.04 și 155476.02.
  43. Roman 1976, p. 83; Sava 2008, p. 59; Gudea, Moțiu 1983, p.193.
  44. Țeicu 2006; Țeicu 2007, p. 146; Țeicu, Drașovean 2009.
  45. Țeicu 2007, p. 146.
  46. Țintă 1972, p. 35; Engel 1996, p. 45, 99, 125.
  47. Binder 1970, p. 63.
  48. Crețan, Frățilă 2007, p. 35.
  49. Milleker 1884, p. 83-84.
  50. Lukcsics 1938, p. 67.
-

Informații suplimentare online

[Raportul 5537 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
